

Asia: VN/14933/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain 1 ja 24 § :n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Asiamiehenä, annan Marja Bothnia Berries Oy Ltd puolesta lausunnon koskien käsiteltävänä olevaa lakiehdotusta, joka koskee marjanpoimintaa ja siihen liittyviä ehtoja. Tämä lausunto pyrkii valaisemaan ehdotuksen mahdollisesti negatiivisia vaikutuksia sekä marjanpoimijoille että koko marja-alalle.

Taustatietoja Marja Bothnia Berries -yrityksestä

Marja Bothnia Berries (MBB) on toiminut vuodesta 2005 lähtien tiiviissä yhteistyössä thaimaalaisten marjanpoimijoiden kanssa. Yritys on aina toiminut vastuullisesti varmistaakseen, että marjanpoimijat saavat oikeudenmukaiset työolot ja kohtuullisen korvauksen työstään. MBB on luonut pitkäaikaisia suhteita poimijoihin, joista monet ovat palanneet Suomeen vuosi toisensa jälkeen, jopa 19 vuoden ajan ilman, että kukaan olisi joutunut palaamaan kotiin veloissa. Lisäksi MBB:llä on omat majoitustilat poimijoille, thaimaalaisia kokkeja ja erikseen tuotuja ruokia, jotta ravinto ja majoitus ovat korkealaatuisia ja poimijoiden tarpeisiin soveltuvia.

1. Luotettavan vaikutusarvioinnin puuttuminen

Tämän lakiehdotuksen vakava puute on kattavan ja luotettavan vaikutusarvioinnin puuttuminen. Ehdotus ei riittävässä määrin ota huomioon marjayrittäjien ja marjanpoimijoiden taloudellisia realiteetteja ja kustannuksia kilpailuun perustuvilla markkinoilla. Oikein tehty vaikutusarviointi olisi voinut valaista riskin, että ehdotetut muutokset voivat johtaa marja-alan ja marjanpoimijoiden

kilpailukyvyn menettämiseen, mikä olisi tuhoisaa sekä kotimaisille markkinoille että Suomen vientimahdollisuuksille. Ilman tällaista analyysiä on epäselvää, voidaanko ehdotusta pitää lainkaan tarkoituksenmukaisena tapana säädellä alaa.

2. Marjanpoimijoiden kykyjen aliarviointi yrittäjinä

Ehdotus perustuu virheelliseen ja aliarvioivaan näkemykseen marjanpoimijoista yksilöinä, joilla ei ole kykyä toimia yrittäjinä tai itsenäisinä ammatinharjoittajina. Heiltä evätään mahdollisuus toimia yrittäjinä tai itsenäisinä ammatinharjoittajina, mikä on alentavaa ja loukkaavaa heidän kykyjään kohtaan. Tämä näkemys jättää huomiotta todelliset olosuhteet ja sen kapasiteetin, jota nämä yksilöt ovat osoittaneet vuosikymmenten kovan työn aikana. Heidän mahdollisuuksiensa rajoittaminen toimia yrittäjinä heikentää heidän potentiaaliaan ja kykyään elättää itsensä ja perheensä itsenäisesti ja arvokkaasti.

On täysin mahdollista, että marjanpoimijat voivat toimia itsenäisinä ammatinharjoittajina, tai thaimaalaisen työnantajan lähetettyinä työntekijöinä, edellyttäen että työehdot ja korvaukset noudattavat työehtosopimusten tasoa. Tämä varmistaisi, että marjanpoimijat voivat säilyttää itsenäisyytensä ja samalla taata heille kohtuulliset työolot.

3. Hallinnollisen taakan ja kustannusten kasvu

Ehdotus aiheuttaa merkittävää hallinnollisen taakan ja kustannusten lisääntymistä sekä marjayrittäjille että marjanpoimijoille. Sen sijaan, että ala, jolla on suuri potentiaali, saisi tukea, luodaan uusia esteitä, jotka uhkaavat tukahduttaa toiminnan. Tämä johtaa kannattavuuden heikkenemiseen ja siten vähentää sekä yrittäjien että poimijoiden motivaatiota ylipäätensä jatkaa toimintaa. Seurauksena voi olla alan jyrkkä lasku, mikä aiheuttaisi vakavia seurauksia kaikille, jotka ovat riippuvaisia tästä tulonlähteestä.

4. Eläke- ja veromaksuveloitteet

Ehdotuksessa marjanpoimijoita, joita pidetään työntekijöinä, veloitettaisiin maksamaan eläkemaksuja Suomen eläkejärjestelmään, vaikka on todennäköistä, että he eivät koskaan pystyisi hyödyntämään näitä eläkeoikeuksia. Tämä tarkoittaa, että marjanpoimijat käytännössä tukevat Suomen eläkejärjestelmää ilman, että he saavat mitään vastinetta, mikä on epäoikeudenmukaista ja kohtuutonta. Jos marjanpoimijat sen sijaan toimisivat itsenäisinä ammatinharjoittajina, monet heistä jäisivät alle rajan, joka vaaditaan maksamaan YEL-maksuja (Yrittäjän eläkelaki), eivätkä siten olisi velvollisia tukemaan Suomen eläkejärjestelmää tällä tavalla.

5. Matka- ja ylläpitokustannusten kysymys

Jos ehdotuksesta tulee laki, on välttämätöntä, että laissa selkeästi määritellään, mitkä kustannukset otetaan huomioon oleskeluluvan myöntämisessä. Nykyinen tilanne ei ole oikeusvarma eikä tasapuolinen hakijoille. Voimassa olevan ulkomaalaislain mukaan hakijan riittävien varojen arvioinnissa oleskeluluvan myöntämiseksi on otettava huomioon ne kustannukset, jotka syntyvät oleskeluluvan voimassaoloaikana. Suomeen jo maksetut matkakustannukset ennen oleskeluluvan alkua eivät näin automaattisesti saa kuulua tähän arviointiin. Paluumatkan osalta voi olla toisin. On tärkeää, että lainsäädäntö selvittää, miten nämä kustannukset käsitellään, jotta varmistetaan lain oikeudenmukainen ja yhtenäinen soveltaminen.

6. Johtopäätösten ja tilastojen käytön kriittinen tarkastelu

Selvityksessä tehdään useita johtopäätöksiä marjanpoimijoiden tulevasta toiminnasta ilman riittävää perustaa. Tilastoja käytetään valikoivasti tietyn narratiivin tukemiseksi, samalla kun tärkeää tietoa, kuten työnantajien sosiaalikulujen (esim. työnantajan osuus TyEL-maksuista) todelliset kustannukset, ei mainita. Tämä heikentää selvityksen ja ehdotuksen uskottavuutta kokonaisuudessaan. On selvää, että ymmärrys marjayritysten markkinaehtoisista toimintaedellytyksistä on puutteellinen, mikä vaarantaa koko alan toimintaedellytykset.

7. Ehdotuksen vaikutukset palkkarakenteeseen

Selvityksessä on huomioitava erityisesti se, että ehdotus näyttää johtavan siihen, että vähiten tehokkaat marjanpoimijat, jotka ovat ansainneet vähiten, saisivat parannusta taloudelliseen tilanteeseensa, kun taas tehokkaimmat poimijat saisivat huomattavasti vähemmän palkkaa. Tässä yhteydessä on huomattava, että on välttämätöntä asettaa vähimmäistason korvauksille, mutta aktiivisimmat ja tehokkaimmat poimijat on palkittava työstään. Tätä uudelleenjakoa pidetään selvityksessä myönteisenä kehityksenä, mikä herättää kysymyksiä tällaisen järjestelmän oikeudenmukaisuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta. Tehokkuuden rankaiseminen ja tehottomuuden palkitseminen ovat ristiriidassa perusmarkkinatalouden periaatteiden kanssa ja voivat heikentää halukkuutta suoriutua hyvin alalla.

8. Ristiriidat hallitusohjelman kanssa

On erityisen huomionarvoista, että ehdotus on suorassa ristiriidassa hallituksen omien tavoitteiden kanssa edistää elintarvikevientiä, mikä on Orpon hallituksen hallitusohjelman selkeä tavoite. Tämän lainsäädännön läpivieminen vahingoittaisi marja-alaa ja merkitsisi poikkeamaa hallituksen priorisoiduista tavoitteista ja pyrkimyksistä.

9. Epäasiallinen toimenpide yksittäisten väärinkäytösten käsittelemiseksi

On myös tärkeää korostaa, että ehdotus näyttäytyy suhteettomana reaktiona yksittäisiin väärinkäytöksiin tai mahdolliseen virheelliseen toimintaan korkea-arvoisen virkamiehen taholta. Koko alan tuhoaminen käytännössä näiden ongelmien ratkaisemiseksi ei ole asianmukainen vastaus, ja se aiheuttaa todennäköisesti paljon suurempaa vahinkoa kuin alkuperäiset ongelmat. Tämä herättää kysymyksiä siitä, onko ehdotus todella tarkoituksenmukainen ja oikeudenmukainen kokonaisuudessaan.

10. Marjalaki on toiminut hyvin – viranomaisvalvonta ei

On tärkeää korostaa, että nykyinen “marjalaki” on toiminut hyvin marjanpoimijoiden ja yritysten suojelemiseksi silloin, kun sitä on noudatettu. Ongelmana on pikemminkin ollut puutteellinen viranomaisvalvonta. Sen sijaan, että tehtäisiin radikaaleja muutoksia, jotka uhkaavat vastuullisten toimijoiden toimintaedellytyksiä, ehdotamme valvonnan tehostamista. Yksi vaihtoehto voisi olla, että yritykset osallistuvat valvontakustannuksiin tai että luotaisiin itseohjautuva elin, joka valvoisi alan toimintaa ja varmistaisi sääntöjen noudattamisen. Tällä tavalla voitaisiin varmistaa lainsäädännön noudattaminen ilman, että vahingoitetaan niitä yrityksiä, jotka ovat toimineet vastuullisesti ja ylläpitäneet korkeita standardeja, kuten Marja Bothnia Berries Oy Ltd.

11. Yhteenveto ja suositukset

Nykyisessä lakiehdotuksessa on vakavia puutteita, kuten luotettavan vaikutusarvioinnin puuttuminen ja käytännön realiteettien riittämätön huomioiminen marja-alalla. Ehdotus heikentää marja-alan kilpailukykyä ja vaikeuttaa ulkomaalaisten marjanpoimijoiden kannattavaa toimintaa Suomessa. Lisäksi ehdotus näyttäytyy suhteettomana toimenpiteenä yksittäisten väärinkäytösten käsittelemiseksi, mikä herättää kysymyksiä sen tarkoituksenmukaisuudesta.

Marja Bothnia Berries Oy Ltd katsoo, että nykyinen “marjalaki” pienin päivityksin, kuten vähimmäistulojen asettaminen kustannusten jälkeen ja parannetun valvonnan avulla, on paras ratkaisu varmistamaan, että sekä poimijat että yritykset suojataan oikeudenmukaisella tavalla. Tämä lähestymistapa mahdollistaisi marjanpoimijoiden työskentelyn hyvissä olosuhteissa ja säilyttäisi heidän itsenäisyytensä samalla, kun se tukisi marja-alan tulevaa kehitystä ja Suomen vientitavoitteita.

Jos tämä ei riitä, vaihtoehtoinen ratkaisu voisi olla, että thaimaalaiset yritykset lähettävät poimijat Suomeen, edellyttäen että työehdot noudattavat työehtosopimusten tasoa. Tämä olisi kuitenkin vähemmän toivottava ratkaisu verrattuna nykyisen "marjalain" säilyttämiseen ja parantamiseen.

Nykyinen lakiehdotus, joka muuttaa radikaalisti toimintaympäristöä, on huonoin vaihtoehto niin marjanpoimijoiden, marjayritysten kuin Suomen viennin kannalta. Se on myös vastoin hallituksen omia tavoitteita elintarvikeviennin lisäämiseksi eikä siten ole kestävää tie eteenpäin.

Kehotamme ehdotuksen uudelleenmuotoiluun keskittyen suojaamaan sekä alan että marjanpoimijoiden etuja Suomen pitkän aikavälin vienti- ja elinkeinokehitystavoitteiden mukaisesti.

Samuel Broman
asiamies, Marja Bothnia Berries Oy Ltd